

ሰርሐ ፈናን (Eulogy) ገዲም እስታዝ አልአሚን ዑብደሊጢፍ መሕሙድ

እስታዝ አልአሚን ዑብደሊጢፍ፣ ዲብ ፈን ኤረትሮፎ፣ ምሮ ምነ ኬስታይ መንገዳት ኦብ ለሐን ወኦብ ሸዕር ተውሌ ክልኤ ኤረትሮፎን ሀገሊት ቱ ለዐለ። ዲብ ሄራር ፈን ፍዋሩ እንዴ ኢሊሐውን ለዘት ሕልቅሙ እንዴ ኢትገምም፣ አስክ አምዕል እስትሸሃዱ ሕሙድ ወራታት ፈን ለአውቀ እስታዝ አልአሚን፣ ዲብ የም 12 ዲሰምበር 1939 ምን አቡሁ ዑብደሊጢፍ ወእሙ ራየት እድሪስ ዲብ ግንደዕ ትወለደ። አቡሁ ዲብ አሰመረ ሐኪም ሰበት ዐለ ወድ ክልኤ ሰነት እት እንቱ ዲብ አሰመረ መጽአ። ዲብ አሰመረ አስክ ካልኣይት ደረጃት ምህርሁ ክምሰል አትመመ ናይ ተድሪስ ተእሂል እንዴ ነስኣ ዲብ ሰነት 1962 ዲብ ጃልየት እስታዝ ገብኣ።

ምን ገእሹ ምዩል ፈን ለበይኣዩ አልአሚን፣ ዲብ ረብዐት ሐልየት ወድ አሚር ወብዕድ እግል ልድገም አምበተ። ዲብ ግርበት 1950ታት ህዬ ምስለ እሙር ዲብ ዐቦት ሙሲቀት አቶብዩ ተረት ዐባይ ለዐለት እሉ ፈናን አቡበከር አሸክሕ ዲብ አዲስአበበ እብ ትግሬ ወትግርኝ ሐልየት እግል ልድገም አምበተ።

አልአሚን ክምሳል ሐልያይ ዲብ መስረሕ ለሐወጸ ላተ ምን አዲስ አበባ ክምሳል አቅባለ ዲብ ግርባት ሰነት 1962፣ ዲብ መሕበር ተማሲል አስመረ (መተአ) ክምሳል ተሓበራ ቱ። ዲብ ማተአ ህዬ እስታዝ አልአሚን ዲብ ዐቦት ዘበናይ ሕላይ ትግሬ ሕላል ዐቦት ለዋለ ፈናን እግል ልግበእ ቀድረ። ናይ ፈን ተረቱ ላኪን ዲብ ትግሬ ሌጠ ለተሐጨረት ይዐለት። ለእሙር ናይ ፈን ተአምርቱ ህዬ እብ ትግሬ ወእብ ትግርኛ ሐልያይ ዐቢ ምን ገብአ ቱ። ሕላዩ ወጠኒያይ ምስጢር ለጸብጠ ሰበት ዐለ ሸዑር ብዝሓም ሸግን ቆቀሰ። “ሰላም ቦለ እግልዬ ፋጥነ ዘህረ፣ ሰብ ንኹብዱ ጥራይ አይኮነን ዝነበር።” ልብል እት ህለ እግል እት ከደን ተአንጎጌ ለዐለት መንዴረት ክምሰሁመ መግሀፍ መስተዕምረት ውብዕድ ቀሰድ ምን ዐላ ቱ።

ሐልየት ማተአ ዲብ ለዐቤ ዲብለ ጌሰ እቱ ወክድ እስታዝ አልአሚን እብ ክልኢቱ ሀገሊት ሰኒ ተእሲር ለቡ ሐልየት እት ለሐሌ አተላለ። እብ ፍንቱይ ህዬ እግል መንዴረት ኤረትርዮ ውብዕድ ወጠኒያይ ጋራት ለሐለዩ ሕላይ ሰኒ ብዙሕ ቱ።

እሊ እብ ክልኢቱ ሀገሊት ዲብ ለአተርቱ ለሐልዩ ለዐለ ሐልየት ዲብ ሸዑብ ተሲር ዛይድ ሰበት አትረፈ። ምስተዕምረት እብ ትሉሉይ ልትዐካሮኛ ሰበት ዐለው ክምሳል ብዕዳም አንፋር ማተአ እግል አውካድ ብዙሕ ተአሰረ። ምናተ እብሊ እንዴ ኢልትሐለል ሕላዩ አተላለ። እስታዝ

አልአሚን ወጠኒያይት ተረቱ ዲብ ፈን ሌጠ ለተሐጨረ ይወላ። ዲብ ሰነት 1960ታት ዲብ ሐረከት፣ ግረ መትአምባት ንዳል ኩፈሕ መሰለሕ ህዩ ዲብ ጀብሀት ተሕሪር ኤረትርዮ እንዴ ትካዘመ ወጠኒያይ ዋጅቡ አግደ።

ግረ ማተኦ፡ ምሰል ፍርቀት “ከዋክብቱ መርሐበ” እንዴ ትከምከመ፡ ለምን አድሕድ ለለሐይስ ናይ ፍቲ፡ እጅትማዕየት ወወጠንየት ሐልየቱ እብ ዐሽም ዛይድ አተላለዩ። ናይ አባይ ጸብኢት ዲብ ትደቀብ ክምሰል ጌሰት ዲብ ግርባት 1974 አሰክ ዐለዮ እግል ሊጊስ ትቀሰበ። ዲብ ዐለዮ ለዲብ አሰመረ ክምሰል ምራዱ እግል ልሕለዩ ለኢቀድረ ሐልየቱ ሕር እንዴ ገብኦ አተላለዩ። እስታዝ አልአሚን ትንከር አልሓኑ እንዴ ኢነጽፍ፣ ናይ ፍጥር አሸዓሩ እንዴ ኢለሐውን፣ ወራታቱ እግለ ዲብ ልጁእ ወሚዳን ክምሰልሁመ ቀበት አባይ ለዐለ ሸዑብ ለአትዋጅህ ወለአትቃርብ ዐለ።

ዲብ ሰር 1980ታት ዲብ ጅደ - ሰዑድዮ ለዐለው ኤረትርዮን ፈናኔን ክምሰል ሸከረት ኤረትርያይ ፈን እግል ልትወሰፍ ለቀድር ዐባይ ሐረከት እትብጉላም ዐለው። ዲብ እሊ አልአሚን፣ ዛይደት እዴ ዐለት እሉ። ዲብ እሊ ወክድ እሊ አልአሚን ክምሰል ከረ “ይመ” ወ “ጀለምተ” ላቱ ሐልየት እት ለሐሌ ዶር ዐቢ አግደ፡ ምሰለ ዲብ ጅደ ለዐለው ገዳይም ኤረትርዮን ፈናኔን ህዩ ዲብ ወጠኒያይ መህረጃን ቦሎኻ 1987 ሻረከ።

ዲብ ሰነት 1988፡ ምን ሰዑድዮ አሰክ አምሪክ ትወክለ። ምሰል ኤረትርያይ ጃልያት ወጀብሀት ሸዕብየት እት ልትዓወን ህዩ ለትፈናተ ዕፌ ዲብ ቀድም ዲብ አፍዘየት ወአነዘሞት ሸዑብ ዶር ዐቢ አግደ። አሰክ አምዕል እስትቅላል ህዩ ዲብ አምሪክ እንዴ ጸንሐ ዲብ ሰነት 1994 እንዴ ትከምከመ ዐዱ አቅበለ።

ዲብ1996፡ ዲብ ፍርቀት ዓዳት “ሓደ ባህግና” እንዴ ሻረከ ምሰል ብዕዳም ፈናኔን ዲብለ ትፈናተ ከፈፍል ዐለም ጀውላት እት ወዴ እግል ዐቦት ዓዳት ኤረትርዮ እብ ቢቃዐት ወመትሰባል ከድመ።

ዲብ 1998፡ እት ሸኡን ዓዳት ጅብሀት ሸዕብየት እንዴ ተሓበረ እብ ምህንቱ ድድ ወራር ወያኔ ሰምደ። ዲብለ ወክድ ለሀይ ሌጠ ሐድ 10 ሕላየት ሐለ። እብ ፍንቱይ “ጸቦረ” ክምሰልሁመ “ላም ቀርነ አይኮብዳን” ለልብል ሐልየት ሐለ።

እስታዝ አልአሚንን እብ ክልኤ ህግዮ ትግራይት ወትግርን ሐልየት ብዙሕ ሐለ። እስታዝ አልአሚን ዲብ እሊ ለሐልፊ ዕምሩ እት ፈን ለልትሐመድ ወቀይ አውቀ። ሐልየቱ ምን ግም እት ግም ዲብ ልዘከር ወልትሐሌ ለኑብር ወጠኒያይ ትምሳል ቱ። እት ሐያት ዲብ እንቱ ለፈትዩ ገቢሉ ፍቲሁ ሰበለ እሉ። ዮም እንሳርሑ ዲብ ህሌናመ እብ ገሀይ እንዴ ኢገብእ ሐልየቱ እት ከርሰ ልብነ ዲብ ነሐሌ ንሳረሕ ምኑ እት ህሌነ ለንትሐበን እቡ ወልትሐበን እብነ ክምቱ ሸክ አለብነ።

ፍቱይ ወእመር ሐልያይ አልአሚንን ዑብደል-ለጠፍ፡ ክም ክሎም ውላድ ሚን-አደም፡ ምን ዳር እድንያ አሰክ ዳር-አልአክረ ማሌ ሳርሐናሁ። ምናተ አጅናሰ ሰርሐ ብዙሕ ቱ። እትለ እድንዩ ለልትዘከርበ ለኢሐድገው፡ ለናይ ሐቱ ዶል ሰርሐሆም ናይ ዲማሆምተ። ለልትፈቀዶቡታሪክ ለሓድጋም ላኪን፡ ሐያቶምቱ ለእንሳሬሕ ለኢኮን፡ ወቀዮም ዲመ እንዴ ልትዘከር ነብር። መርሑም አልአሚንመ፡ ፍሬ ግድላሁ፡መሓረቡቱ እግል እስትዕማር፡ ናይ ሕርየት ወእስትቅላል ትምኔቱ፡ ዲብ ሕፍዘት ዓዳት ወነባሪ ለበለት ተረቱ፡ እግል ወቲድ ታክያት ወጠንየት ትርድት ለወደዩ ጅህድ፡ ወለ ምልእት ነፌት ዝሕረቱ፡ ዲመ ዲብ ፊቃዶነ ወዝክርያትነ እግል ልንበራ ቱ።

አልአሚን፣ ምን መደት ፈድራሽን አሰክ ሰልፍ ሰብዓታት፣ ጀላብ ሕርየት ወእሰትቅላል፣ ዲብ ቀበት አባይ እብ ሰባተትወሐጠር ምነለትጋደለው-መሐርበት ቱ። ከእንዴ ጽበጥ እለ ዲብ ቀበት አባይ እንዴ ሀለ፣ ዲብ ደነግብ ሰባታት ወሰልፍ ሰብዓታት፣ እግል ሓዘ ሕርየት ወመሓረበት መሰታዕምረትሊሐለየ ሕላየቱ ንቅረእ።

እላመ ተሐልፈኒቱ ገብእ፤

እላመተሐልፈኒቱገብእወቀበትሰናትእትገሴ
ምንእብቁዕእትሃንወምንይአምርአተንሴ

ተሐልፈኒዲብእብልወዲብእተምኔ
ሐሊፍአቤትእድንዩወአቤትትሰኔ
ምንእለተአኬኢትምጸእሞላዩእዋንአሰኔ፤

ተሐልፈኒዲብእብልወዲብአሰብር
ቅጫናሸፈትምሰልማይዲብእካሰር
ልባሽሩቆዕድርዕቶግውረትሰትር
እገርዩእብሓፊሁአድማይጨርር
ሐሊፍአቤትእድንዩየሀውሚእባሰር፤

ተሐልፈኒዲብእብልተሃልከኒ
ሐሊፍአቤትእድንዩአቤተኒ
እግልይእሰኬገምበርዩትጸረፊኒ
ወድምንእንተወሚብከመጸተኒ
ኢዘምእዩወእትጀመልአዘምለሐይሰኔ፤

ጠላምተኔድንደምንበዲር
ሰርነጥዑምበሌዕወሰርነመሪር
ሰርነሉበሰድርዕቶወሰርነሐሪር
ሰርነልትዕብወልትጀረሱሐዚነቢር
ሰርነኡብግሳዩበሌዕምንኢጸቢር
ኢዘምእዩእብዲደቼኢዚምሓይሰወሰቲር።

እለ ሕላዩት እለ ዲበ ወቅት ለሀይ፣ ምን ሲነማት አሰመረ፣ ከረን ወባጽዕ እንዴ ሐልፈ፣ አስክመ ዲብ አደባባይ አዲስ አበባ ዲብ ዐንቀር መሰታዕምረት እንዴ አተ ሐለዩ። ዲብ ሰጋድክ ሐብል ሸንቆ እስትሸሃድዓድል እንዴ ሉሸከ፣ ዕንታት አባያምከ እት ልርኤ፣ ወእዘኖም እንዴ ሰሜዕ ክእነ እግል ቲበል፣ሕርያን ሐቂቅ ጀላብ ሐቅቱ።ክምሰለ “እላመተሐልፈኒቱገብእወቀበትሰናትእትገሴ፣ ምንእብቁዕእትሃጌወምንይአምርአተንሴ” ለቤለዩ ህዬ፣ለምን አምበትበተ፣ ዲብ ገጽ ፈታይ ወአባይ፣ እትከደን አብሱ፣ በኑ ወምሰል ጸርታቱ፣ ወዲብ ዐድ ወዐለዮ ላሊ ወአምዕል ለሐዘዩ ወለተምነዩ ትምኔት፣ እብ ፈድለ ለትደፈዐ ዐውል ቃሊ፣ለመራር፣ ለሰድት ወለ ትክ-አኑን ጽልመት እስትዕማር፣ በርሀት ሕርየት ወእስትቅላል እንዴ ጋልሀተሐልፈትክትዳገመት። ረቢ ዕምር ምን ሀበዩ ህዬ፣ ለበዲር እግል ምርካብ ለሐሌ ለዐለ ትምኔት አጅያል፣ ሐሬመ እግል ሕፍዘት ሰያደተ እተ ለትጠለበ ግድለ ዐራብ።

ጽቦረ

ጽቦረ ክም ጥብ እምኩም ጽቦረ
ታ'መት ህሌት ለአምዕሉ ዲብ ሰሩጊት ለጆረ
ኢለሀዩበ ታሞታት እብ ክል እንክር ደውረ

ኢንትናፈሰ ማል ጸርነ እለ ሉለት ተአክለነ
አሪትርዩ ከዱረት እንሰርግዩ እብ እዳነ
ዕ'ለት ወለ ሰብእነት ጸንሐት ተ ምን አሰልነ
ኢተአምሱለ ህግዩ ፋሽ በዲር ድሉይ ምሕልልነ፣

ህግዩ ሐሰት ኢነአምር ለዲብ ማሕበር ተአክጅል
ሕነ ሳብትቱ ቆልነ ፈጅር-ፈጅር ኢልትበደል
ምን ቀዳምነ ይእንጀር ወይእ'ምሕክ በዐል አጀል
ኢልትደበል መንደላይ በዐል ሰሰት ወሰርገል

አብ ሃሰክ ሰሰት እት ብሶቱ
ሐጠር ጸንሐቱ ምን አበኛቱ
ነፍሰ ትትበጫበጭ ምን ግንሐቱ
እግሉ ለዋሽ ሶተል ሕሩጥ ዲብ ትርቆቱ፣

ንጋርታት ልትዘበጥ እግል መአከይ ወፍንጌር

ፋርስ ዕንቱ ኢመልኦ ለሀንፍዩ ምን አፊር
ኢለአምረ ሕላሌ እምበል ቀደም ግንዳሌ
ምንቱ እግሉ ለዋሬ በዲር ሐቆ ልትዳሌ።

ሕላይ እስታዝ አልአሚን ሐቱ ክእሌ እንዴ እንቤ እግል እግል ንሳምዩ ይእንቀድር። እብ ሐያቱ
እት ህለ እግል ክሉ መጅላት ናይ መንበረት እብ በቃዐት ወነጃሐት ሐለ። እግል ዲማ ዳይም
ተአምርተ ፈን ወነባሪ ዲብ እንቱ እት አልባብ ገቢሉ እግል ልንበር ቱ። ረቢ ጅነት ወረሕመት
ለሀቡ።